خېۋىر تۆمۈر

ھېكايىلىرىدىن تاللانما

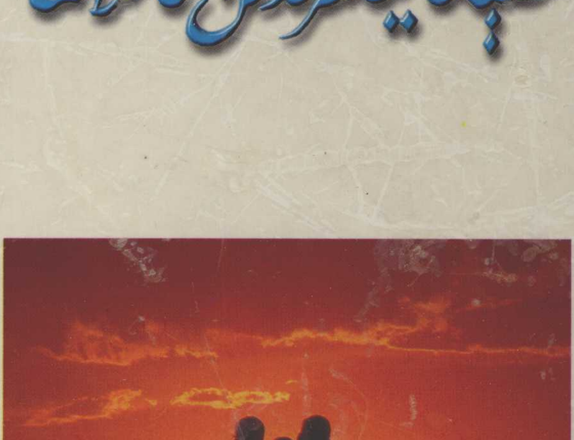

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

15
1247.7
23

خېۋىر تۆمۈر

ھېكايىلەردىن تاللانما

شىنجاڭ ياشلار _ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: نىجات مۇخلىس
مەسئۇل كوررېكتورلىرى: ئابلىز ئاbباس
ئىبادەت ياسىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: غالىب شاھ

خېۋىر تۆمۈر ھېكايىلىرىدىن تاللانما

*

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 100 - قورۇ، پ: 830001)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 2 - باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1168×850مم ، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى: 4.75
2000 - يىل 12 - ئاي 1 - نەشرى
2000 - يىل 12 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN 7—5371—3779—X/I • 1381
سانى: 1—3070
باھاسى: 8.00 يۈەن

بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

图书在版编目(CIP)数据

海维尔·铁木尔短篇小说选:维吾尔文/海维尔·铁木尔著—乌鲁木齐:新疆青少年出版社,2000.12

ISBN 7—5371—3779—X

Ⅰ.海… Ⅱ.海… Ⅲ.短篇小说—作品集—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I247.7

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2000)第 78625 号

责任编辑: 尼加提·穆合里斯

责任校对: 阿布列孜·阿巴斯
伊巴代提·亚森

封面设计: 阿力甫·夏

海维尔·铁木尔短篇小说选

新疆青少年出版社出版

(乌鲁木齐市胜利路 100 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行 新疆新华印刷二厂印刷

850×1168 毫米 32 开 4.75 印张

2000 年 12 月第 1 版 2000 年 12 月第 1 次印刷

印数:1—3070

ISBN7—5371—3779—X/I.1381 定价:8.00 元

如有印刷装订问题请直接同出版社调换

مۇندەرىجە

ھېكايىلەر

ئالتۇن ئەقىل 1
سۇرەت 13
بىر قاپاق ئالتۇن 24
سالاپەت 48
جاھىل كەمپىر 53
«تۇغقان» 58
خەير خوش «تەشكۇرۇپ»جان 65
ئەخمەقنىڭ مۆجىزىسى 80

ئوچېركلار

بىر مەيدان پۇتبول مۇسابىقىسى 91
پاچىئەلىك كۈنلەر 103
خېدىسخان 123

15
I247.7
23

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئالتۇن ئەقىل

تۇرۇبا ئېرىقى قېزىۋاتقان قاسىمنىڭ مىتىنى يۇمشاققىنە بىر نەرسىگە
تەگكەندە، يۈرىكى ئويناپ كەتتى.
مۇنداق بولۇشى سەۋەبسىز ئەمەس ئىدى. ئۇلار بىرنەچچە كىشى
كۆرۈپپا بولۇپ مۇشۇ ئېرىقنى كۆتۈرە ئالغان ۋاقىتتا ئۆزئارا چاقچاقلىشىپ:
«ئىلگىرى مۇشۇ جايلاردا نۇرغۇن سەرراپ دۇكانلىرى[1]بولغانىكەن. شېك
شۈبھىسىز دېگەن جاللات دۇكان ئىگىلىرىنى تۈرمىگە قاماپ ئۆلتۈرۈۋەتكەند-
ىكتىن، ئۇلارنىڭ كۆمۈپ قويغان ئالتۇن ـ كۈمۈشلىرى شۇ پېتى قالغان
دېيىشىدۇ. قازغاندا دىققەت قىلىش كېرەك. كۆمۈكتىكى ئالتۇن ـ كۈمۈش-
لەر ئۇچراپ قېلىشى مۇمكىن. كىمنىڭ تەلىيى بولسا شۇنىڭغا ئۇچراي-
دۇ ـ دە» دېيىشىپ كۈلۈشكەنىدى. بۇ گەرچە چاقچاق بولسىمۇ، لېكىن
ئۇلارنىڭ بەزىلىرىدە قانداقتۇر خىيالىي قىزىقىش پەيدا بولغانىدى.
قاسىم ئۈندەرىمەستىن ئالدى ـ كەينىگە قاراپ ئۆزىنى خاتىرجەم
كۆرسىتىپ، چېپىشنى داۋاملاشتۇرغان بولۇپ، يۇمشاق نەرسىنى تاتىلاپ
چىقاردى. ئۇنىڭ قولىغا كىگىز بىلەن ئورىلىپ مەھكەم باغلانغان قوش
مۇشتتەك چوڭلۇقتىكى بىر كاللەك چىقتى. بۇنى كۆرگەن قاسىمنىڭ
يۈرىكى گويا قېپىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك گۈپۈلدەشكە باشلىغان بولسى-
مۇ، ئەمما يەنىلا ھودۇقماستىن ئۆز جايىغىلا ئولتۇرۇپ بۇ نەرسىنى قولى
بىلەن ئۇيان ـ بۇيان دومىلىتىپ كۆردى، خېلىلا ئېغىر ئىدى. قاسىم
بىر ئورام تاماكا ئوراپ تۇتاشتۇرۇپ چېكىپ تۈتۈننى ئۇياق ـ بۇياققا

① سەرراپ — ئالتۇن سودىسى قىلىدىغان دۇكانلار.

پۈۋلگەچ ئالدى ـ كەيىننى كۆزىتىپ بولاقنى يەشتى، كىگىز ئىچىدىكى قات ـ قات ماي لاتا ۋە سامان قەغەزلەر ئىچىدىن پارقىراپ تۆت تال زىخچە ئالتۇن چىقتى. قاسىم ئالتۇنلارنى دەرھال يانچۇقىغا سېلىپ ئورنىـ ـدىن تۇردى. يانچۇقىدا ئالتۇن بولغانلىقىنىمۇ ياكى باشقا سەۋەبتىنمۇ كوچىدا ئۆتۈۋاتقان ئادەملەر ئۇنىڭ كۆزىگە باشقىچە كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۆتۈۋاتقانلار خۇددى ئۇنىڭغا قاراپلا «قاسىم ئالتۇن تېپىۋاپتۇ، ئەنە، ئۇنىڭ يانچۇقىدا تۆت تال زىخچە ئالتۇن بار» دەۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ قانداقتۇر خۇدۇكسىرەش ۋە ئەنسىرەش ئىچىدە قالدى. لېكىن «مۇشۇ كىگىز پارچىلىرىنى كۆزدىن يوقاتسام مەندىن ھېچكىم گۇمان قىلمايدۇغۇ» دېگەن ئويغا كەلگەن قاسىم كىگىز پارچىلىرىنى يىغىشتۇرۇپ كۆمۈپ تاشلىدى. ئاندىن بىرئاز خاتىرجەم بولۇپ چېپىشنى داۋاملاشتۇردى. ئۇنىڭ قولى ئىشتا بولسىمۇ، كاللىسىدا مۇنداق خىيال كېزەتتى: «يانچۇقتىكى ئالتۇنلارنى ئۆزۈمدىن باشقا ھەرقانداق كىشىگە ھەتتا ئايالىمغىمۇ بىلدۈر- مەسلىكىم لازىم. شۇندىلا ئالتۇنلار ئۆزۈمنىڭ بولىدۇ. ئەگەر باشقا كىشىلەر بىلىپ قالسا، ھۆكۈمەتكە مەلۇم قىلىشى مۇمكىن. ئىش ئۇ دەرىجىگە يەتكەندە، ئالتۇنلارنى ھۆكۈمەتكە تاپشۇرۇپ ئازغىنا مۇكاپات ئېلىشتىن باشقا ئامال قالمايدۇ. ئۇنداق قىلىش مەن ئۈچۈن چوڭ زىيان ئەمەسمۇ؟ بۇنى ئۆزۈم تاپتىم، ھېچكىمنىڭ چىشى پاتمايدۇ؛ يەنە بىر تەرەپتىن، يانچۇقتا ئالتۇن بارلىقىنى باشقىلار بىلىپ قالسا ماڭا دۈشمەنلىك قىلىشى، ھەر جاي ـ ھەر ماكاندا بۇلاشقا تەييار تۇرۇشى، ھەتتا يامىنىغا ئالسا مېنى بوغۇزلىۋېتىپ ئالتۇننى ئەكېتىشى تۇرغان گەپ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ سىرنى قەتئىي مەخپىي تۇتۇشۇم كېرەك...» يانچۇقىدىكى زىخچە ئالتۇنلار پۇلاڭلاپ قاسىمنى ئىشنى توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى. «ناۋادا ئالدىمدا ياكى كەينىمدە ئىشلەۋاتقان ئاغىنىلىرىم كۆرۈپ، يانچۇقۇڭدا پۇلاڭلاۋاتقان نېمە ئۇ؟ دېسە، نېمە دېيىشىم مۇمكىن!»

شۇڭا ئۇ دەرھال ئىشتىن توختاپ، يانچۇقىغا قول سېلىپ، ئالتۇننى دەڭسەپ كۆردى. «كەم ھېسابلىغاندىمۇ قىرىق سەر چىقىدۇ، ناۋادا بىر سەر ئالتۇننى مىڭ يۈەندىن ساتسام، قىرىق مىڭ يۈەن بولامدۇ؟ ——

دەپ ئويلايتتى قاسىم، — ئەگەر بانكىغا سېتىپ بەرسەم يىگىرمە مىڭ يۈەن بولىدۇ. ياق، بۇنىڭدا يېرىم ھەسسە زىيان تارتىپ قالغۇدەكمەن، ھەرگىز ئۇنداق قىلماسلىقىم كېرەك، ئـائىلىـۋى قىيىنـچىلىقـىم ئازمىدى؟... بولدى، يانچۇقۇمدا ئالتۇن تۇرۇقلۇق، شېغىل ئات دەپ كىم قويىدى! مۇنداق ئىشنى كىم قىلسا قىلىۋالسۇن، پۇلنىمۇ ئېلىۋالسۇن، كەچكىچە ئىشلـىسـەڭ ئـاران بـەش يـۈەن بولىدىكەن، مۇنداق پۇللار ئۇزۇنغا چىقىسۇن!...»

قاسىم مىتىن، كۆرەكنىمۇ ئالماستىن قايتىپ كەتمەكچى بولدى. بىراق: «ئەگەر شۇنداق كېتىدىغان بولسام، باشقىلارغا چوقۇم گۇمان چۈشىدۇ، گۇمان تۇغۇلماسلىقى ئۈچۈن مىتىن، كۆرەكنى كۆتۈرۈپ كەتكىنىم تۈزۈك» دەپ ئويلاپ مىتىن بىلەن كۆرەكنى ئېلىپ ئېرىق ئىچىدىن چىققاندا، ئۇنىڭ ئاغىنىلىرىدىن بىرى:

— نېمە بولدۇڭ؟ كەتمەكچى بولدۇڭما؟ — دەپ سورىدى.

— سەل مىجەزىم يوق، ئۆيگە كېتەي دەيمەن، — دېدى قاسىم قوشۇمىسىنى تۈرۈپ.

— ئۇنداقتا دوختۇرغا كۆرۈن!

قاسىم ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇ بىر قولى بىلەن يانچۇقىدىكى زىنچىلارنى ئوينىتىپ، خىلمۇخىل ئوي ـ خىياللارغا غەرق بولغان ھالدا يول يۈرگەچكە ئۆيگە كېلىپ قالغانلىقىنى سەزمىگەنىدى.

ئۇنىڭ مەلۇم ئارقا كوچىدا ئىككى ئېغىزلىق ئۆي ھەم چاققانغىنە ھويلىسى بار بولۇپ، ئايالى، كىچىك ئىككى بالىسى ۋە بىر سېغىن ئۆچكىسى بار ئىدى. ئايالى تۇراخان ئۆچكىنى باققاچ غىزا ـ تاماق ئېتىپ ئۆيدە بولاتتى. قاسىم بولسا مۇشۇ ئۆينىڭ تۇرمۇشى ئۈچۈن ھەرقانداق ئىشنى قىلاتتى. قاسىمنىڭ بۈگۈن ئىشتىن بۇرۇن قايتىپ كەلگەنلىكىگە ھەيران بولغان تۇراخان:

— نېمە بولدىڭىز، بالدۇر قايتىپ كەپسىزغۇ؟ — دېدى.

— ھېچنېمە بولمىدىم، — دېدى ئۇ تولغۇق بىلەن.

— مىجەزىڭىز يوقمۇ يا؟

— ياق...

تۇراخان ئۇنىڭ قوپاللىقىغا رەنجىمىدى. «ئېھتىمال، ئىش ئۈستىدە بىرەر كىشى بىلەن جېدەللىشىپ قالغان ئوخشايدۇ» دەپ ئارتۇق گەپ قىلمىدى. شۇ ئارىلىقتا ئەمدى بەش ياشقا ماڭغان بالىسى مۇرات «ئاتا!» دەپ ئەركىلەپ كېلىۋىدى، قاسىم ئۇنىڭغىمۇ قوپاللىق قىلىپ، ئىتتىرىۋەتتى. بالىغا قىلغان قوپاللىقنى خوپ كۆرمىگەن تۇراخان:

— باشقىچىلا ئۆزگىرىپ قاپسىزغۇ؟ — دېدى.

— تولا گەپ قىلماي ئىشىڭنى قىلغىنا!...

قاسىم ھەقىقەتەن ئۆزگىرىپ قالغانىدى.

ئۇنىڭ مىجەزىنى ئاشۇ ھەممىدىن قىممەتلىك ۋە كۈچ – قۇدرەتلىك ئالتۇن ئۆزگەرتىۋەتكەنىدى. ئايالى تۇراخان، ئوغلى مۇراتجانلارغا ھەرقان-داق ۋاقىتتا قىلىپ كۆرمىگەن، مۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئەبەدىلئەبەد قىلمايدى-غان قوپال مۇئامىلىنى قىلىشقىمۇ ئاشۇ ئالتۇن سەۋەب بولغانىدى، ئالتۇن يەنە ئۇنىڭغا ئەقىل – پاراسەتمۇ بەخش قىلغانىدى. بۇ ئەقىل شۇ تاپتا مىسلىسىز ئۇچقۇر ۋە كۈچ – قۇۋۋەتكە ئىگە قاناتلىق تۇلپارغا مىنىپ، دۇنيانىڭ ھەرقانداق تەرەپلىرىگە مۆۋەپپەقىيەتلىك ئۇچاتتى... ئۆيدىمۇ ئۆزىنى تازا خاتىرجەم سېزەلمىگەن قاسىم كوچىغا چىقىپ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش توغرىسىدا بىمالال پىلان تۈزمەكچى بولدى – دە، تۇراخانغا ئارتۇق گەپ قىلماستىنلا سىرتقا قاراپ ماڭدى. ئىشىكتىن چىقىپلا ئۆيدىكىلەرگە بىرنېمە دېمەكچى بولغاندەك ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ قارىغانىدى، ئۇنىڭ كۆزىگە ئۆي ھازىرلا ئۆرۈلۈپ كېتىدىغاندەك كۆرۈندى. قاسىمنىڭ كاللىسىدا شۇ ھامانلا «مۇنداق ئۆيدە قانداقمۇ قىممەتلىك نەرسىلەرنى ئامان – ئېسەن ساقلىغىلى بولسۇن؟ يانچۇقتىكى بۇ نەرسىنى ساقلاش ئۈچۈن ئالدى بىلەن پۇختا ۋە ياخشى سېلىنغان بىر يۇرۇش ئۆي سېتىۋېلىش كېرەك» دېگەن ئوي پەيدا بولدى. ئۇ، سېتىلىدىغان ياخشى قورۇنى ئىزدەپ بىرقانچە كوچىنى كەزدى. ئۆزى ياقتۇرۇپ كۆرگەن كوچىلاردا ياخشى ۋە ھەشەمەتلىك ئۆيلەر، ئوتتۇرا دەرىجىلىك قورۇ – جايلار ئۇچرىدى. «بۇ جايلارنى ساتامدۇ، يوق؟ ساتسا

قانچە پۇلغا ساتىدۇ؟» قاسىم بۇنى كىشىلەردىن سوراپ بىلمەكچى بولدى. بىراق ئۇنىڭ كاللىسىدىن: «ئۇستۇۋېشىم ناچار، بۇ ھالەتتە بېرىپ مۇنداق كاتتا قورۇ ــ جايلارغا خېرىدار بولسام، كىشىلەر كۈلۈشمەسمۇ؟...» دېگەن خىيال كەزدى. شۇڭا ئۇ ئۆز ئەقلىنى جۇغقۇرۇپ: «ئالدى بىلەن ئۇستۇۋاشلىرىمنى راۋۇرۇس يېڭىلاپ، كېلىشكەن بايۋەچچە بولۇشۇم كېرەك، ئاندىن قورۇ ــ جاي ئېلىشقا ھەرىكەت قىلساممۇ ئۈلگۈرىدۇ» دېدى ــ دە، توپتوغرا ماگىزىنغا يۈگۈردى. كىيىم ــ كېچەكلەرنى كۆزدىن كەچۈ- رۈپ، تۈرىنى تاللىدى. بىر ئىشنى ئىككى قىلماسلىق ئۈچۈن ئۆي جاھازلى- رىغىمۇ دىققەت قىلىپ، يېڭىۋاشتىن تۇتماقچى بولغان ئۆيىگە كېرەكلىك ھەممە نەرسىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ چىقتى.

كىيىم ــ كېچەك، ئۆي جاھازلىرى سېتىۋېلىشقا كېتىدىغان پۇلنى خام چوت قىلىپ كۆرۈۋىدى، ئىككى سەر ئالتۇنىنىڭ قىممىتىگىمۇ يەتمىدى. ئاندىن ئۇ، تېلېۋىزور، ئۈنئالغۇ، سائەت دۇكانلىرىغا بېرىپ مال كۆرۈشنى داۋاملاشتۇردى. ۋېنگىرىيىنىڭ رەڭلىك تېلېۋىزورىدىن بىرنى، ياپونىيىنىڭ ئۈنئالغۇسى، كىر يۇيۇش ماشىنىسى، رادىئو، «مېيخۇا» ماركىلىق قول سائىتى ، تام سائىتى... يەنە نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئالماقچى بولۇپ ھېسابلاپ كۆرۈۋىدى، بۇنىڭغىمۇ ھېچقانچە پۇل كەتمەيدىغانلىقى مەلۇم بولدى. ئۇ «ئەمدى ھەممە نەرسە تولۇق بولغاندىكىن، بىر كىچىك ئاپتوموبىلمۇ سېتىۋالاي» دەپ ئويلاپ، كوچا دوقمۇشىدا تۇرۇۋېلىپ، كوچىدا ئۆتۈۋاتقان ھەر خىل ماركىلىق پىكاپلارنى تاللاشقا باشلىدى. ئۇ قايسى خىلنى ئېلىش توغرىسىدا جىق باش قاتۇردى. ھەتتا موتسىكلىت ئېلىشنىمۇ ئېسىدىن چىقارمىدى. شۇنچە نۇرغۇن نەرسە ــ كېرەكلەرنى سېتىۋالماقچى بولغان بولسىمۇ، پۇلنىڭ يەنىلا پۇچۇلمايۋاتقانلىقىنى ئويلاپ ياقىسىنى تۇتقان ھالدا: «خۇدايا توۋا، پۇل دېگەن جىقلاپ كەتكەندە خەجلەپ تۈگەتكىلى بولمايدىكەن!...» دېدى ئۆز ــ ئۆزىگە.

خىياللارنىڭ قىزىقچىلىقىدا كەچ كىرىپ قالغانلىقىنى سەزمىگەن قا- سىم، شام بىلەن خۇپتەن ئارىلىقىدا ئۆيىگە قايتىپ كەلدى. تۇراخان ئۇنىڭ تۇتۇق چىراي ۋە يامان ئەلپازىغا قاراپ ئارتۇق سۆز قىلماستىن،

ئۇنىڭ ئالدىغا ئۈزۈپ تاشلاپ ئەتكەن سۇيۇقئاشتىن بىر چىنە ئەكىلىپ قويدى. ئەمما قاسىم تاماققا قاراپمۇ قويمىدى.

«ئادەتتە ئۆيدە تەييارلىغان ھەرقانداق تاماقنى زور ئىشتىھا بىلەن يەپ كەلگەن قاسىم، بۈگۈن نېمىچۈن قاراپ قويمايدۇ؟...» تۇراخان قاسىمنىڭ بۈگۈن شېرىن خىياللار بىلەن كوچا ئايلىنىپ يېنىدىكى بىرنەچچە كوي پۇلغا ئاشمانتا يەپ تويىنىۋالغانلىقىدىن خەۋەرسىز ئىدى.

قاسىمنىڭ تاماقمۇ يېمەي ياكى ئۇچۇق - يورۇق گەپ - سۆزمۇ قىلماي قانداقتۇر تۇتۇق كۆرۈنگەن ئۇزايىغا قاراپ ھېچنېمىنى چۈشەنمىگەن تۇراخان قېيىدىغاندەك قىلىپ، ئىككى بالىسىنى يېتىلەپ قوشنىسىنىڭ ئۆيىگە چىقىپ كەتتى. ئەمدى ئۆي قاسىمغا ئۇڭچە قالغانىدى. قاسىم پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي، ئىشىكنىڭ ئىچىدىن زەنجىرلەپ، دېرىزە پەردىلىرىنى چۈشۈرۈپ خاتىرجەم بولغاندىن كېيىن، يانچۇقىدىكى ئالتۇنلارنى قولىغا ئېلىپ، چىراغقا يېقىن تۇتۇپ كۆرۈشكە باشلىدى. قاسىم ساپسېرىق ئالتۇنلارنى سىلاپ - سىيپاپ ۋە دەڭسەپ كۆرۈپ، تولۇق قانائەت ھاسىل قىلغاندىن كېيىن، قولياغلىقىغا يۆگەپ يانچۇقىغا سالدى. ئاندىن ئىشىكنى ئېچىپ، پەردىلەرنى قايرىۋېتىپ، گويا ھېچنېمە بولمىغاندەك كاڭدا سوزۇلۇپ ياتتى. خىياللار تەكرارلانماقتا، شۇنىڭدەك بۇ خىياللارغا يېڭى - يېڭى مەزمۇنلار قوشۇلۇپ ئۇنى تېخىمۇ ھاياجانلاندۇرماقتا ئىدى.

تۇراخان قايتىپ كىرىپ يولدىشىنىڭ ئۇڭدا يېتىپ قالغانلىقىغا كۆزى چۈشتى - دە، ئۇنى تۈزەپ ياتقۇزۇپ قويماقچى بولۇپ دەرھال ئۇرۇن سېلىپ:

— قوپۇڭ، تۈزلىپ يېتىڭ! — دېدى.

— مەن بىلەن كارىڭ بولمىسۇن! — دېدى ئۇ قوپاللىق بىلەن.

— نېمە بولدىڭىز؟ يېشىنىپ ئۇڭشىلىپ يېتىۋېلىڭ! — دېدى - دە، ئۇنىڭغا ياردەملەشمەكچى بولۇپ قول سوزدى.

— گەپ بىر، قۇلاق ئىككى. كارىڭ بولمىسۇن! — قاسىم تۇراخاننىڭ قولىنى قاتتىق سىلكىۋەتتى.

تۇراخان يەنىلا كۆڭلىگە ئالماي، «ئېھتىمال، بىرى بىلەن قاتتىق

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

رەنجىشىپ قالغان ئوخشايدۇ، ئاچچىق دېگەن بىر كىچە ئۇخلاپ قوپسا يوقىلىپ كېتىدىغان نەرسە. ئەتىگەنلىككە ئوخشىلىپ قالار» دەپ كەچۇرۇم قىلىۋېتىپ باللىرىنى تۈزەشتۈرۈپ يېتىپ قالدى.

چىراغ ئۆچۈرۈلگەندىن كېيىن، قاسىم بەھۇزۇر خىيال سۈرۈشكە باشلىدى. خىيال كىمسىگە ئولتۇرغان قاسىمنىڭ ئۈيقۇسى كېلەمدىغان! ئۇ، ئويلىغانسىرى قىزىپ كەتتى...

ئاخىرقى بىر مەسىلە، يەنى ئالتۇننى قانداق سېتىش، كىمگە سېتىش مەسىلىسى ئۇنىڭ بېشىنى قاتۇراتتى: «ئالتۇننى كىمگە كۆرستىش كېرەك؟ كىملەر ئالتۇن سودىسى قىلىدىغاندۇ؟ چىش دوختۇرخانىلىرىدا ساتقىلى بولارمۇ؟ بۇقەدەر جىق ئالتۇننى سېتىۋالالامدۇ، يوق؟ بۇنىڭغا نەق پۇل سانايدىغان كىم بار...؟» بۇ بىر قاتار خىياللار بىلەن ئازابلىنىپ، تاڭغا يېقىنلا ئۇخلاپ قالدى... بىراق ئۇنى دەھشەتلىك بىر چۈش ئويغىتىۋەتتى: چۈشىدە تۇراخان ئۇنىڭ يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ، ئالتۇنلارنى قولىغا ئېلىپ: «نېمىشقا ماڭا كۆرسەتمەيسەن؟ مەن ئەمدى بەرمەيمەن، قوشلاپ ھالقا، ئۈزۈك سوقتۇرىمەن» دەۋاتاتتى. ئالتۇنلار ئاشكارا بولغاندىن تاشقىرى، قولىدىن چىقىپ كەتكەنلىككە تاقىتى تاق بولغان قاسىم ئاچچىقى بىلەن چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى، قارىسا، تۇراخان باللىرى بىلەن بىرلىكتە تېپتىنچ ئۇخلاۋاتاتتى. شۇنداق بولسىمۇ ئۇ، يانچۇقلىرىنى بىر قۇر سىلاپ كۆرۈپ، خاتىرجەم بولدى، لېكىن شۇنىڭدىن كېيىن مۇتلەق ئۇخلىيالمىدى.

ئەتىسى سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ، يۈز ـ كۆزىنى يۇيغاندىن كېيىن، تۇراخانغا قاراپ:

— ھالقاڭنى بەرگىنە! — دېدى.

— قايسى ھالقىنى؟

— ئۆتكەن يىل مەن ئېلىپ بەرگەن ياقۇت كۆزلۈك ھالقىنى.

— نېمە قىلاتتىڭىز؟

— نېمە قىلىشىم بىلەن كارىڭ بولمىسۇن!

— كارىم بولمىسا، ھالقا يوق.

— كاجلىق قىلما، ساڭا ئېلىپ بەرگەن ئادەم مەنغۇ. كېيىن ئۇنىڭدىنمۇ ياخشىسىنى ئېلىپ بېرىمەن.

تۇراخان گەپ قىلماستىن ئاچچىقى بىلەن جىم تۇرۇۋالدى. قاسىم ھېچنېمىگە باقماستىن كېلىپ، ساندۇقنى ئېچىپ ھالقىنى ئالدى — دە، كوچىغا چىقىپ كەتتى.

تۈنۈگۈن بىر كۈن ئويناپ يانچۇقىدىكى بىرنەچچە كوي پۇلنى خەجلەپ تۈگەتكەن قاسىم كوچىغا چىقىپلا ئەسلىدە ئوتتۇز تۆت كويغا ئالغان ھالقىنى ئون بەش كويغا سېتىپ پۇل قىلدى. ئۇنىڭ كۆزىگە ھازىر بەش — ئون كوي پۇللار ھېچقانچە كۆرۈنمەيتتى. شۇ كۈنى ئون بەش كوي پۇلنىمۇ خەجلەپ تۈگەتتى. كوچا ئايلىنىپ خىياللارنى تەكرار — تەكرار ئويلىنىش جەريانىدا ئۇنىڭدا «قورۇ — جاي سېتىۋېلىپ، راۋۇرۇس ئۆي تۈزەپ، ئىسمى — جىسمىغا مۇۋاپىق بايۋەچچىگە ئايلانغاندىن كېيىن، تۇراخان قانداق بولىدۇ؟ بايلاشقان تۇرمۇشقا لايىق كېلەمدۇ، يوق؟» دېگەن ئويمۇ پەيدا بولدى. قاسىم ھەرقانچە كەڭ قورساقلىق بىلەن تەسەۋۋۇر قىلىپ كۆرسىمۇ، تۇراخان چېنىپ قالىدىغاندەك كۆرۈنەتتى. ھەتتا ئۇنىڭغا ھەر خىل ئېسىل كىيىملەرنى كىيدۈرۈپ تەسەۋۋۇر قىلسىمۇ، تۇراخاننىڭ بىر يېرى ئەپلەشسە، بىر يېرى ئەپلەشمەي كۆڭلىنى غەش قىلاتتى. ئىككى بالا تۇغقاندىن كېيىن، ئىلگىرىكى ھۆسنى كېتىپ، كۆز ئەتراپلىرىغا قورۇق چۈشۈشكە باشلىغان، تۇراخاننىڭ پۈتۈنلەي مۇناسىپ كەلمەيدىغانلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇ كەلگۈسىدىكى باياشاتلاشقان تۇرمۇشىغا لايىق كېلىدىغان ھەم ياش، ھەم چىرايلىق ئۆي كىشىسى بولۇشى لازىملىقىنى زۆرۈر تاپتى.

شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ، كوچا ئايلىنىپ ئايال تاللاشقا كىرىشتى. ياش ئاياللارنىڭ ھەممىسىگە نەزەر سېلىپ، ئۆز كۆڭلىدە بىرىگە ئۇنداق، بىرىگە مۇنداق دەپ ئەيىب قويۇپ چىقتى. قاسىمنىڭ ئۆزى تاللاۋاتقان قىز — ئاياللارنىڭ نېمە دەيدىغانلىقى، بېشىنىڭ بىكار ئەمەسلىكى بىلەن كارى يوق ئىدى...

يەنە كەچ كىرىپ قالدى. شام بىلەن خۇپتەن ئارىلىقىدا ئۆيىگە

قايتىپ بارغان قاسىم يەنە ئالدىنقى كۈنگە ئوخشاش قاپىقىنى ئاچماستىن تاڭنى ئاتقۇزدى. لېكىن ئەتىگىنى ئورنىدىن تۇرۇپلا ئىشىك تۈۋىدە باغلاقلىق تۇرغان ئۆچكىنى يېتەكلەپ ماڭدى. تۇراخان بۇ ئەھۋالغا قاراپ چىداپ تۇرالماستىن:

— نەگە ئاپىرىسىز؟ — دەپ سورىدى.

— ساتىمەن، — دېدى قاسىم كەسكىن ئاھاڭدا.

— ئۇنى ساتقۇچە، مېنى سات! — دېدى تۇراخان ۋە ئاچچىقىغا پايلىماي بېرىپ ئۆچكىنىڭ بويىنىدىكى ئارغامچىنى تۇتتى.

— سەن مېنى چۈشەن! — دېدى قاسىم تولۇق سەۋرچانلىق بىلەن بىر مەسىلىنى چۈشەندۈرمەكچى بولغاندەك تەرزدە، — سەن مېنىڭ گېپىمگە چۈشەن ۋە ئىشەن. كېيىن مەن سېنى رازى قىلىمەن، بىلدىڭمۇ؟

— ياق، مەن چۈشەنمەيمەن، ئۆچكىنىمۇ ساتتۇرمايمەن!

— ئەستاغپۇرۇللا، ما خوتۇننىڭ قاراپ تۇرۇپ چۈشەنمەيۋاتقىنىنى، كېيىن پۇشمان قىلىسەن! — دېدى قاسىم تولۇق ئىشەنچ بىلەن، — ئۆچكىنى قويىۋەت!

— ياق، تۈنۈگۈن ھالقامنى سېتىپ، بۈگۈن ئۆچكىنى ساتماقچىمۇ؟ مەن ئەمدى يول قويمايمەن!

— قويىۋەت دەيمەن، ھېلى بىكار يامان گەپ قىلىۋېتىمەن!

— ئىككى بالاڭنى دېمىسەڭ، قىل!

تۇراخانىڭ پەيلىگە قارىغان قاسىم، ئۆزىگە ھاي بېرىپ، يوق ساقلىنى تۇتاملاپ كوچىغا چىقىپ كەتتى.

يانچۇقى قۇرۇق قاسىمغا ئەمدى بىرئاز ئالتۇن ساتماقتىن باشقا يول قالمىغاندى.

ئامال قىلىپ ئالتۇندىن بىرنەچچە سەر سېتىۋالسا، ئۇنىڭ پۇلغا ئالدى بىلەن ئۆزىنى بىرقۇر تۈزەپ، ئاندىن باشقىلارغا تۇيدۇرماستىن، شاڭخەي، خاڭجۇ، گۇاڭجۇلارغىچە بېرىپ تاماشا قىلماقچى، ئەپلىشىپ قالسا، كۆپ پايدا بېرىدىغان مال ئالغاچ كەلمەكچى بولدى. بۇ ماللاردىن

قونغان پايدىنى خەجلەپ تۈگەتكىلى بولامدىغان!... قاسىم زەرگەر دۇكىنىنىڭ ئالدىغا كەلدى.
ئۇ، ئىشىكنى ئېچىپ زەرگەر دۇكىنىغا سالام بېرىپ كىرگەندە، ئالدىراش ھۈنەر قىلىۋاتقان ئۇستا بېشىنى كۆتۈرۈپ خېرىدارغا بىر قاراپ قويۇپلا، يەنە بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئۆز ئىشى بىلەن ھەپىلەشتى، بۇ قىلىقىدىن خاپا بولغان قاسىم ئەسكى چاپان ئىچىدە ئادەم بارلىقىنى تونۇتۇپ قويماقچى بولۇپ، چوڭ يۈرەكلىك بىلەن:
— ئۇستام، ھازىر ئالتۇننىڭ باھاسى قانچە بولۇۋاتىدۇ؟ — دەپ سورىدى.
زەرگەر خۇشياقماسلىق بىلەن بېشىنى قايتا كۆتۈرۈپ، قاسىمغا تىكىلىپ سوغۇق قارىۋالغاندىن كېيىن:
— نېمىسىنى سورايسىز؟ ئالتۇن ئالماقچىمۇ ياكى ساتماقچىمۇ؟ — دەپ سوئال قويدى.
— نېمىكى بولسا، باھاسىنى سوراۋاتىمەن! — دېدى قاسىم تەمكىن ئاھاڭدا.
— ئەگەر ئالارمەن بولسىڭىز، ئالتۇننىڭ مىسقىلى توقسان كوي، ساتارمەن بولسىڭىز ئالتۇنغا قاراپ باھا قويىمىز، قانداق، سىزگە ئالتۇن لازىممىتى!؟ — دېگەن ئۇستا سۆزىنى تۈگىتىپلا دەستىگاھقا ئېڭىشتى.
— ئازراق ئالتۇن بارتى، شۇنى ساتاي دېۋىدىم.
زەرگەر دەستىگاھتىن بېشىنى قايتا كۆتۈرگەندە، قاسىم بىر زىخچە ئالتۇننى زەرگەرگە ئۇزاتقانىدى. زەرگەر بۇنى كۆرۈپ ئالاق ـ جالاق بولغان ھالدا قاسىمنىڭ كۆزىگە قادىلىپ بىرھازا تۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئالتۇننى ئۇنىڭ قولىدىن ئېلىپ تارازىغا سالدى ۋە:
— ئون ئىككى سەر چىقتى، — دېدى.
قاسىم تارازىدا پارقىراپ تۇرغان ئالتۇنغا قاراپ كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى.
— سىزدە ئالتۇن جىققەن ـ دە!؟ — دېدى ئۇستام.
— دادام رەھمەتلى ئۆينىڭ تورۇسىغا تىقىپ قويغانىكەن!
— دادىڭىز «مىڭ بىر كېچە» ھېكايىلىرىدىكىدەك، بالامنىڭ بېشىغا

كۆن چۈشكەندە سېتىپ خەجلىسۇن، دەپتىكەن ـ دە، ئۇنىڭ ھەممىسىنى ساتماقچىمۇ سىز؟

ـــ ئازراق قىسمىنى ساتسامىكىن.

ـــ شۇنداق قىلىڭ، بۇنچىۋالا جىق نەرسىگە بىر يوللا پۇل سانايدىغان كىم بار دەيسىز؟

زەرگەر سۆزنى ئاياغلاشتۇرۇپ كىچىك بىر ساندۇقچىنىڭ ئىچىدىن ئالتۇن سىنايدىغان قارا تاشنى چىقىرىپ سۈركەپ كۆرۈشكە باشلىدى. بىرىنچى قېتىم... ئىككىنچى قېتىم... سۈركەپ كۆرۈپ دىققەت بىلەن قاراشقا باشلىدى. ئۈچىنچى قېتىم سۈركەپ كۆرۈپ بىرئاز چۆچۈگەن زەرگەر قاسىمنىڭ كۆزىگە قادىلىپ تۇرۇپ:

ـــ بۇ نەرسىلەرنى ئاخىرى مىس دۇكىنىغا ئاپىرىپ سېتىشقا توغرا كېلەمدۇ، قانداق؟ ـــ دېدى.

ـــ نېمە دەۋاتىسىز؟ تۈزۈكرەك قاراپ كۆرۈڭا! ـــ دېدى قاسىم شۈبھىلەنگەن ھالدا چەكچىيىپ قاراپ قالغانىدى.

ـــ ئىشەنمىسىڭىز، ھەرىدەپ كۆرستەيمۇ؟ سىرتىغا ئالتۇن سۈيى يۈگۈرتكەن قىزىل مىسكەن!

ـــ ئۇستام، ماۋۇچۇ؟

قاسىم ئارقىمۇئارقا ئىككىنچى، ئۈچىنچى، تۆتىنچى زىخچىلارنى چىقىرىپ كۆرسەتتى. زەرگەر ئۇستامۇ ئېرىنمەستىن بىر ـ بىرلەپ سىناپ كۆرۈپ، ھەممىسىنىڭ قىزىل مىس ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بەردى. بۇ چاغدا، خۇددى چۈشىدە قارا باسقان ئادەمدەك قاسىمنىڭ ۋۇجۇدىنى قارا تەر باسقانىدى. ئۇنىڭ ئۈچ كۈنلۈك شېرىن ئۈمىدلەر بىلەن تولغان خىيالى خۇددى «ئالتۇنبېلىق» ھېكايىسىدىكى موماينىڭ پادىشاھلىق ئوردىسىدەك تېز ۋەيران بولغانىدى.

ـــ دادىڭىز سەرراپمىتتى؟

ـــ ياق، مەن بۇنى شەھەر ئىچىدە تۇرۇۋا ئېرىقى قېزىۋېتىپ تېپىۋالغانىتىم، ـــ دېدى قاسىم پىشانىسىدىكى تەرنى سۈرتۈپ.

ـــ كونا جەمئىيەتتە جا ئالتۇن ياساپ خەقنى ئەخمەق تاپىدىغان

نائىنساپ سەرراپىلار كۆپ ئىدى، شۇلاردىن قىپقالغان نەرسە بۇگۈن سىزنىمۇ ئەخمەق قىپتۇ ــ دە!

قاسىم ئىختىيارسىز سەسكىنىپ ئورنىدىن تۇرغاندا، زەرگەر ئۇستا تۆت زىخچە مىسنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويغانىدى. ئۇ، ئىنتايىن روهسىز ۋە سولغۇن هالدا دۇكاندىن چىققاندا، ئالدىنقى كۈنلەردە ئۆزى چاپقان تۇرۇبا ئىرىقى بىلەن ئۆزى يۇمشىتىپ قويغان شىغىل توپىلار كۆز ئالدىغا كەلدى. «شۇ ئىشىم بارمىدۇ؟ ياكى باشقىلار چىپىپ تۆكەتكەنمىدۇ؟» دەپ هالال ئىشنى سىغىنغاندەك بولدى، چوڭ كوچىغا يېتىپ چىقىش ئالدىقىدا، ئۇ ئىككى كۈنلۈك پاراكەندىچىلىك هاياتىنى قىسقىچە، ئەمما چوڭقۇر ئەسلەپ: «ئالتۇنغا ئىگە بولۇپ پاراكەندە بولغاندىن كۆرە، تىنىچ ئەمگەك قىلىپ خاتىرجەم تۇرمۇش ئۆتكۈزۈش» نىڭ ئەۋزەللىكىنى چۈشەنگەنىدى...

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com